

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра хореографічного мистецтва**

**ВІДОБРАЖЕННЯ ТЕМИ ВІЙНИ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ
МИСТЕЦТВІ**

Кваліфікаційна робота (проект)

Пояснювальна записка

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу
13-431 групи
Спеціальність 024 Хореографія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Хореографія
Мала Дар'я Володимирівна

Керівник: доцентка, кандидатка
педагогічних наук Терешенко Н.В.

Рецензент: викладач фахових
дисциплін циклової комісії:
Хореографія КЗ «Херсонський
фаховий коледж культури і
мистецтв» Шакула Д.Ю.

Івано-Франківськ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ОСНОВА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ	5
1.1. Історико-мистецьке обґрунтування хореографічної композиції.....	5
1.2. Ідейно-тематична основа твору.....	9
РОЗДІЛ 2. ЛІТЕРАТУРНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ	12
2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору.....	12
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту	13
2.3. Сценографія.....	18
ВИСНОВКИ	20
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	22

ВСТУП

24 лютого 2022 року війна ввірвалась в наше життя. Це вплинуло на всі види мистецтва сьогодення. Суть мистецтва - це відображення образу світу, який визначає його соціальну та когнітивну роль. Мистецтво завжди було одним з найважливіших факторів духовного життя людини. В хореографії відображаються всі основні тенденції розвитку людського суспільства. Мов у дзеркалі, в ньому можна побачити ті кардинальні зміни, які переживало людство в різні епохи свого існування.

У сучасному танцювальному мистецтві великих постановок присвячених темі війни замало, оскільки останні десятиліття в Україні та західноєвропейських країнах це була не дуже важлива та актуальна тема. Хореографи розмірковують про інцидент Другої світової війни. Серед них приклад - «BeforeNighfall», хореограф Нілсон Кріст. Хореограф розкриває теми насилля та нацизму у часи вторгнення в Європу фашистської армії. Хореограф Піна Бауш також зверталась до цієї теми у своїх постановках «Stuck», «Мийник вікон». Але хореографи сьогодення розкривають тему війни в невеликих танцювальних композиціях.

Хореографічні постановки на тему війни мають важливу актуальність у сучасному світі. Значення таких постановок полягає в тому, що вони допомагають розкрити та осмислити складні аспекти людського досвіду, співпереживання та страждань, викликаних війнами та конфліктами.

Отже актуальність хореографічних постановок на тему війни полягає в їх здатності привернути увагу до важливих соціальних, культурних, історичних та психологічних аспектів війни та миру. Такі постановки можуть відігравати важливу роль у вирішенні конфліктів, сприянні миролюбства та зміцненні міжнародних зв'язків.

Мета дослідження – дослідити втілення теми війни в сучасне хореографічне мистецтво .

Завдання дослідження:

1. Надати історико-мистецьке обґрунтування теми
2. Розробити ідейно-тематичну основу композиції.
3. Визначити композиційно-архітектонічну побудову твору
4. Надати графічну таблицю твору та опис хореографічного тексту.
5. Розробити сценографію до хореографічної композиції

Виходячи з актуальності, мети та поставлених завдань, можемо визначити об'єкт та предмет дослідження.

Об'єктом дослідження сучасне хореографічне мистецтво

Предметом дослідження розкриття теми війни засобами сучасного танцю

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ОСНОВА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

1.1. Історико-мистецьке обґрунтування хореографічної композиції

Суть мистецтва - це відображення образу світу, який визначає його соціальну та когнітивну роль. Мистецтво завжди було одним з найважливіших факторів духовного життя людини. Це стимулює творчі заходи через емоційний досвід та мислення, освячення та збагачення життя людини. Мистецтво - це особливий духовний і практичний розвиток, і закон краси був реальністю. Ось чому люди створили свої стандарти вираження внутрішнього світу, суб'єктивне сприйняття навколишньої реальності та відображає це з різними типами мистецтва. Домовленість не є винятком. Він заснований на майстерності танцю, як серію кроків, дій, номерів, щоб створити найкращий етапний ефект. Мова хореографії - це балетні навички, сучасний або джазовий танець, хіп - хоп, народний танець, ритуальний танець або щоденна спортивна мова.

Хореографія відображає всі основні тенденції розвитку людського суспільства. Як в дзеркалі, воно може побачити величезні зміни, які люди пережили у своєму існуванні. Щодо 21 століття, це перелом у багатьох речах. Звичайно, ця драматична зміна відображається в хореографії протягом усього розвитку. Тому важливо вивчитиме тільки саму хореографію, а також історію, оскільки зміни в суспільстві та історичні події різних країн були відображені у різних мистецтвах. Іншими словами, в історії хореографії ми можемо провести більш детальні дослідження в цьому аспекті його ефективності та уважно вивчити сам інцидент.

Тема війни - це незамінна частина стародавніх культур різних куточків землі. Військовий танець імітує боротьбу за те, щоб показати

навички, покращити мораль або викликає гнів перед зустріччю з реальними ворогами. Бойовий танець - це також форма святкування перемоги та перемоги завойовника.

Одним із унікальних синтезу танцю військових дій є Капойера. Капойера народився в бразильському мистецтві в рабському середовищі, а португальці були імпортовані з африканських колоній. Раби, які втекли до села, знайшли притулок у племені облоги. На перехресті цих двох культур народився Капойера, а елементи акробатики поєднуються з боєм. Протягом багатьох років цей танець стала символом опору гнобителям та боротьби з втікачами.

Ще один військовий танець - гопак. Да, ті самі українські пляски у присядку спочатку вирости на полях війни.

Гопак з'явився у XVI-XVII століттях у Запорізькій Січі. І цей танець поєднував приємне з корисним: з одного боку, це була розвага у мирний час, з іншого – корисне тренування для воїнів. Під час гопака козаки демонстрували свою крутість, намагаючись перемогти один одного. Постійні стрибки, присідання та обертання добре розвивали спритність та рівновагу, до того ж нехило так прокачували ноги. Всі ці навички давали значну перевагу під час битви, особливо якщо козак позбавлявся коня

Згодом із імпровізаційних козацьких танців розробили той гопак, який ми знаємо зараз. У ньому навіть дозволено брати участь жінкам, хоча спочатку це було суто чоловіче заняття.

Після закінчення другої Світової Війни стало традицією вшанувати пам'ять героїв і вихвалити їхню сміливість не лише військовими піснями, а й танцями такої.

З'явився новий напрямок у хореографії - військово-патріотичний танець. Цей напрямок є засобом духовно-морального виховання, прилучає до історичних знань, розвиває працьовитість, колективізм та відповідальність.

У репертуарі кожного танцювального колективу, чи це професійний ансамбль чи самодіяльний колектив, незалежно від напрямку діяльності, обов'язково є танцювальні постановки військово-патріотичної спрямованості. Танці на військову тематику можна поділити на: військовий танець дівчат, військовий танець хлопців, парний танець.

«Військовий танець дівчат. Головне завдання такого типу танцю полягає в тому, щоб за допомогою тільки музики та рухів тіла показати те, наскільки важкою була доля дівчат і дружин, що чекали своїх солдатів з фронту, як нелегко доводилося в ці часи матерям. Також обігрується особливість побуту жінок на той час, які не лише важко працювали для забезпечення тилу, а й віддавали все цінне для озброєння солдатам» .

Також практики визначають: «Військовий танець хлопців. Тут уже є величезний плацдарм для польоту фантазії - можна обіграти як військові дії, так і потяг до рідного дому, або навіть у такому танці можна активно застосовувати прийоми бойових мистецтв, що лише додасть такому виступу видовищності» .

«Військовий танець пар. Як правило, якщо участь беруть чоловіки та жінки, то такий танець – це вальс на військову тему. Тут же дуже важливо показати, як складно під час війни було парам зберегти своє кохання і не спалити душу в постійному очікуванні та переживанні за долю свого партнера» .

Сьогодні танці воєнного часу та військової тематики стали справжньою класикою! Їх виконує будь-який як професійний так аматорський хореографічний колектив. Військові ансамблі не обходяться без солдатських танцювальних та «Яблучко»; українські народні колективи - без гарних хороводів на військову тематику; естрадні хореографічні колективи ставлять чудові постановки у стилі джаз-модерн на тему війни. І варіацій таких постановок стає дедалі більше, щоб ми пам'ятали всі...

Ось декілька ключових аспектів, які роблять хореографічні постановки на тему війни актуальними та важливими:

Соціальний та культурний контекст: Хореографічні твори, створені на тему війни, дозволяють глядачам відчувати емоційний та моральний вимір війни, передавати соціальні, культурні та історичні цінності та сприяти обміну ідеями між різними групами.

Загострення глобальних конфліктів: У світлі зростаючого числа глобальних конфліктів, розуміння впливу війни на людей та народи набуває особливої важливості. Хореографічні постановки дозволяють пережити та осмислити страждання та силу людського духу в умовах війни.

Терапевтичний потенціал: Танець та хореографія можуть стати потужними інструментами для обробки травми та підтримки психічного здоров'я. Хореографічні постановки на тему війни можуть допомогти учасникам та глядачам впоратися з військовою травмою, прискорити процес зцілення та сприяти розумінню важливості миру.

Просвітницька роль: Хореографічні постановки на тему війни можуть підвищувати обізнаність глядачів про важливі історичні події, проблеми сучасного світу та механізми вирішення конфліктів. Вони можуть сприяти вихованню молодого покоління в дусі толерантності, миролюбства та застереження від повторення минулих помилок.

Візуальне та естетичне сприйняття: Хореографічні постановки, створені на тему війни, можуть використовувати сучасні техніки та виразні засоби, щоб створити візуально привабливі, емоційно заряджені та естетично багатогранні представлення війни та миру. Це може забезпечити нові форми спілкування, сприяти культурному розвитку та відкрити нові перспективи для мистецтва та публіки.

Міжнародне співробітництво: Хореографічні постановки на тему війни можуть сприяти міжнародному культурному обміну, розвитку

діалогу та співпраці між країнами та народами. Вони можуть допомогти руйнувати стереотипи, зміцнювати культурні зв'язки та сприяти загальному розвитку людства.

1.2. Ідейно-тематична основа

Тема: Війна

Ідея: заклик проти війни.

Надзавдання: зображення сили та вірності українських жінок.

Наскрізна дія: збереження життя під час війни.

Конфлікт: між війною та минулим мирним життям

Танцювальна форма: масовий танець

Жанр: побутовий

Види танцювальної лексики: сучасний танець

Лібрето

Війна, страшно. Чоловіки пішли на фронт, жінки залишились вдома зі своїми думками та хвилювання.

І тут трагедія. Дружинам військових приходять листи з фронту. Вони сподіваються, що листи принесли їм добрі звістки. Але розкривши і прочитавши розуміють, що це повідомлення про загибель.

Жінки сумують та не знаходять собі місця. Згадують найкращі моменти та переживають їх знов як в перший раз.

Але... знаходять в собі сили і розуміють, що їх чоловіки загинули не дарма, а захищаючи сім'ю. І тепер вони повинні жиди заради майбутнього своїх дітей.

Характеристика хореографічних образів

Жінки – схвильовані молоді українські дівчата, які очікують звістку з фронту.

Чоловіки- спогади про минуле красиве мирне життя

Аналіз музичного супроводу.

Хореографічна композиція «Останній лист» поставлена під пісню «Стежечка» у виконанні Христини Соловій.

Крістіна Соловій народилася 17 січня 1993 року в Дробіч, в сім'ї диригента. Батьки співаки зустрілися в Національній музичній консерваторії Mykola Lysenko.

Мати співачки Олександра Соловій - викладач хору старших класів в музичній школі Дрогобича[1]. Батько Іван Соловій - державний службовець департаменту культури міської ради Дробіча..В 11-річному віці Христина дізналася, що має на чверть лемківське походження. [2][3].

У 2011 році Христина Соловій «закінчила музичну школу по класу фортепіано. Після переїзду з родиною до Львова ще три роки проспівала в хорі «Лемковина»[4]. Віковий діапазон учасників становив 50–80 років, тоді як Христині було всього 17. Участь у колективі дуже вплинула на затвердження її як особистості[5]. Співачка разом з хором почала їздити на український фестиваль «Лемківська ватра».

Христина зазначала: «Там я усвідомила, що Лемківщина залишилася в історії. Що є люди, в свідомості і пам'яті яких вона існує. Вони бережуть її традиції»

Батьки Христина ніколи не наполягали, щоб вона займалась лише музикою. Тому Христина Соловій закінчила філологічний факультет Львівського національного університету ім. Івана Франка.

2013 року Христина Соловій виконала лемківську пісню «Горе долом ходжу» на телевізійному пісенному конкурсі «Голос країни-2013» в Україні. Після вдалого виступу співачку запросили до команди українського продюсера Святослава Вакарчука. [4].

Христина Соловій зазначала: «Моє життя змінилося повністю в тому сенсі, що я відчула: напевно, все ж таки я повинна займатися музикою. Коли стільки людей повірили в мене після одного ефіру, мені здалося, що було б дуже нерозумним відмовлятися. Хоча я ніколи не уявляла, що буду давати концерти, виступати на сцені з мікрофоном сама...»

Завдяки участі у конкурсі Христина Соловій почала працювати зі Святославом Вакарчуком, випустила декілька кліпів автором слів та музики пісень була сама.

Пісня «Стежечка» увійшла до альбому «Любий друг».

«Альбом «Любий друг» – це музична збірка ліричних пісень. Тексти Христини Соловій безумовно зачіпають за серце та душу, адже вони написані для того, щоб знайти відгук у слухачів»

Лад - мінорний

Форму – пісня куплетна

розмір, 4/4

темп - швидкий

загальну кількість тактів - 112

хронометраж – 3,11

РОЗДІЛ 2

ЛІТЕРАТУРНО-ГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

2.1. Композиційно-архітектонічна побудова твору

Назва частини	Зміст
Експозиція	На сцену виходять три дівчини, в руках кожної лист з фронту
Зав'язка	Дівчата сподіваються на хороші новини, не відкривають листи
Розвиток дії	Дівчата відкрили листи, прочитали про загибель коханих. Душевні страждання переповнюють.
Кульмінація	На сцені з'являються хлопці. Це спогади... Про щасливе довоєнне життя.
Розв'язка	Дівчата опановують свої відчуття, Біль ніколи не пройде, але життя продовжується заради майбутнього, їх дітей.

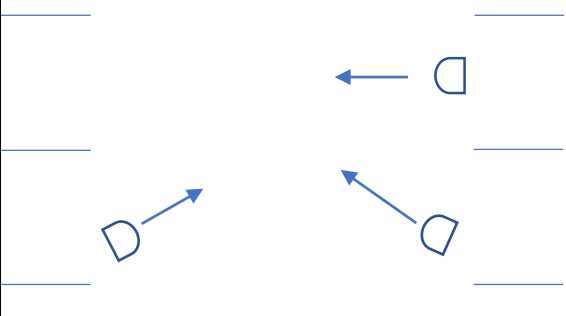
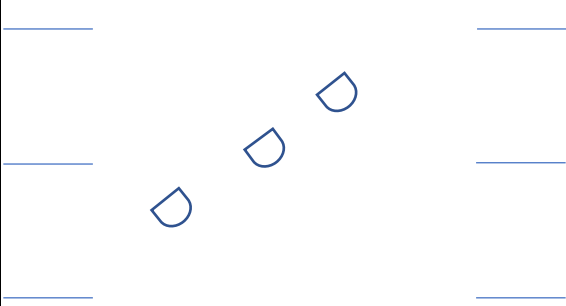
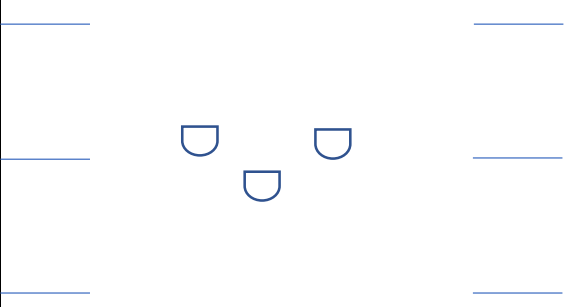
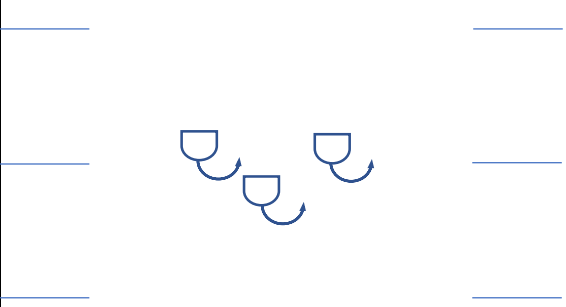
2.2. Графічна таблиця твору та опис хореографічного тексту

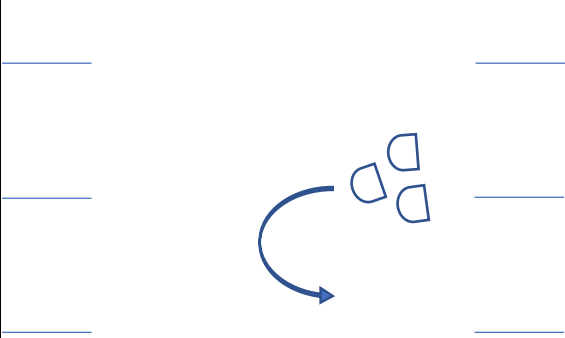
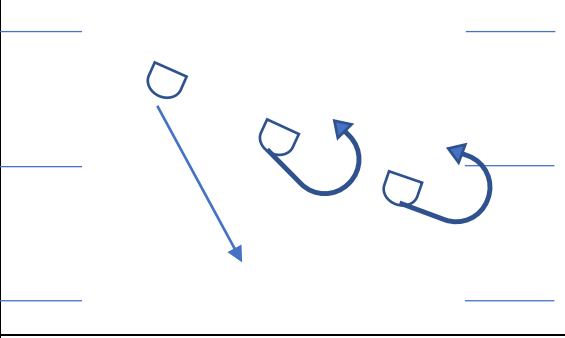
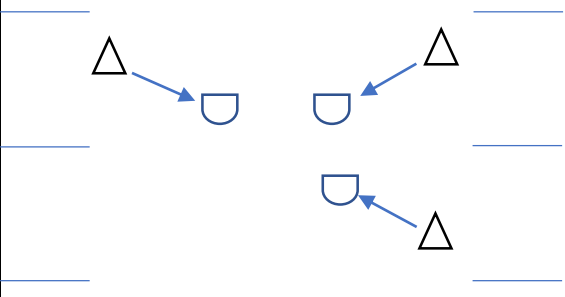
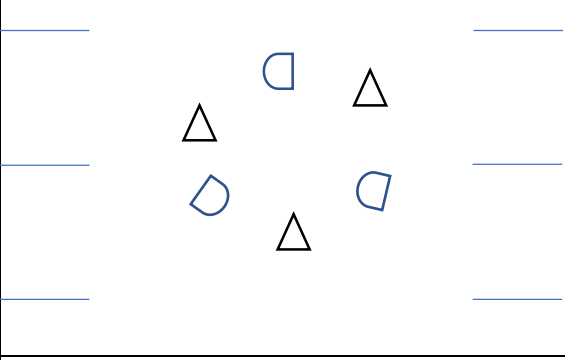
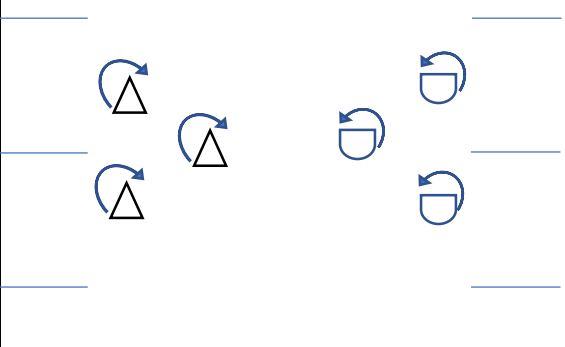
Умовні позначення

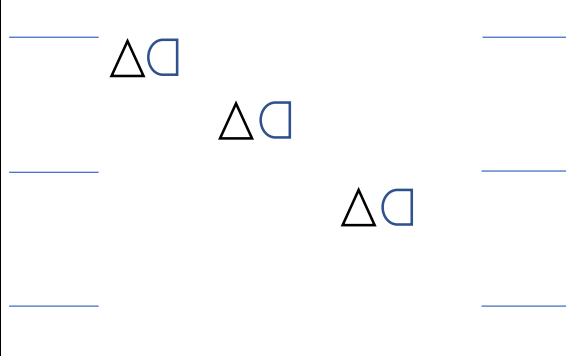
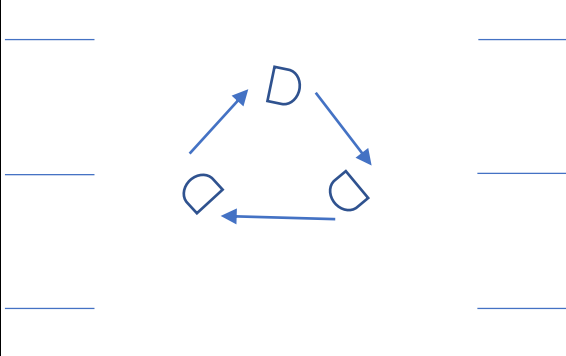
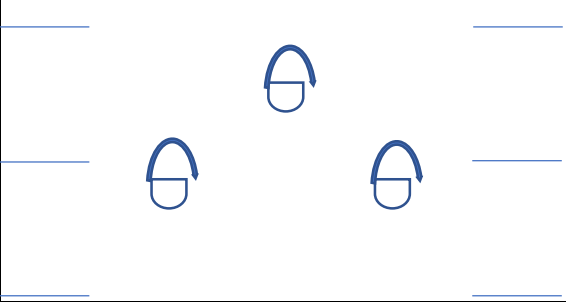
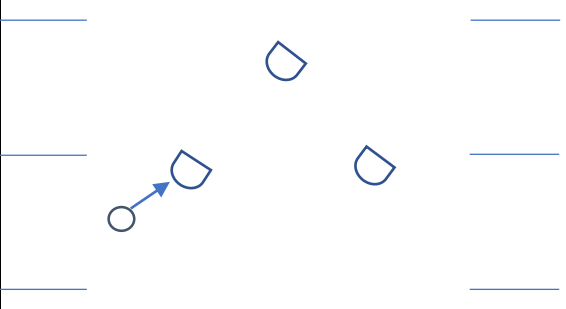
◐ - Дівчата

△ - Хлопці

○ - Дівчинка

Архітектоніка	Малюнок танцю	Кількість тактів	Хореографічний текст
Експозиція		8	Вихід дівчат
Зав'язка		8	Комбінація 1
		8	Комбінація 2
Розвиток дії		8	Комбінація 3

		8	Комбінація 4
		8	Комбінація 1
Кульмінація		8	Комбінація 5
		8	Комбінація 6
			Комбінація 7

		16	Комбінація 8
Розв'язка		8	Комбінація 6
		16	Комбінація 9
		8	Комбінація 10

Танцювальні Комбінації

Комбінація 1:

Початкове положення: стійка на двох ногах, руки опущені вздовж тіла.

Присід зі згинанням колін, руки протягуються вперед і вгору, створюючи півколо.

Руки опускаються вниз, виконуючи плавний круговий рух, одночасно з присідом на одній нозі.

Виконати повільний оберт на одній нозі, руки витягнуті в сторони.

Комбінація 2:

Початкове положення: стійка на двох ногах, руки опущені вздовж тіла.
Виконати великий крок вперед однією ноги, друга нога зігнута в коліні, руки опущені вздовж тіла.
Виконати нахил вперед, руки витягнуті в сторони на рівні плеч.
Повернутися до початкового положення, руки опущені вздовж тіла.

Комбінація 3:

Початкове положення: стійка на двох ногах, руки опущені вздовж тіла.
Підняти одну ногу зігнуту в коліні, руки витягнуті вперед на рівні плеч.
Руки витягнуті в сторони, одночасно опустити підняту ногу.
Повернення до початкового положення, руки опущені вздовж тіла.

Комбінація 4:

Початкове положення: стійка на двох ногах, руки опущені вздовж тіла.
Виконати підскок і розведення рук в сторони на рівні плеч.
Приземлитися на одній нозі, друга нога піднята і зігнута в коліні, руки витягнуті вперед.
Повернення до початкового положення, руки опущені вздовж тіла.

Комбінація 5:

Початок у стоячому положенні обличчям до партнера, руки опущені вздовж тіла.
Присід зі згинанням колін, руки протягуються вперед і вгору, створюючи півколо.
Партнери перекочують в сторону, опираючись на одну руку, ноги витягнуті, партнери дивляться одне на одного.

Повернення в присід, партнери обмінюються місцями, пройшовши одне через одного.

Комбінація 6:

Партнери стоять поруч, одне плече до плеча.

Виконують плавний круговий рух руками в бік, піднявши руки до рівня плеч.

Роблять півоберт на 180 градусів, опускаючи руки до колін і згинаючи ноги.

Повернення до початкового положення, виконуючи плавний круговий рух руками до тіла і вгору.

Комбінація 7:

Партнери виконують паралельний підскок, відкидаючи руки в бік і вгору.

Під час опускання в присід, партнери беруться за руки і роблять півоберт до партнера.

Виконують підскок, відпускаючи руки, і відкидають руки в бік і вгору.

Повернення до початкового положення, виконуючи присід і згинання ноги.

Комбінація 8:

Партнери стоять обличчям до партнера, руки опущені вздовж тіла.

Виконують плавний круговий рух руками, піднімаючи руки до рівня плеч.

Партнери піднімають одну ногу, згинаючи коліно, і беруться за стопу рукою.

Виконують повільний поворот на одній нозі, опускаючи вільну ногу вниз і відкидаючи руки в бік

Комбінація 9:

Початкове положення: стійка на двох ногах, руки опущені вздовж тіла.

Виконати нахил вперед, руки тягнуться до підлоги, коліна зігнуті.

Повернення до вертикального положення з руками, що витягуються вгору, а потім в сторони на рівні плеч.

Виконати півоберт на місці, руки опущені вздовж тіла.

Комбінація 10:

Початкове положення: стійка на двох ногах, руки опущені вздовж тіла.

Виконати великий крок в сторону з одночасним розведенням рук вгору і в сторони, створюючи півколо.

Виконати круговий рух руками, руки опускаються вниз і вгору, згинаючи ноги в колінах.

Повернення до початкового положення, руки опущені вздовж тіла.

2.3. Сценографія.

Оформлення сцени

Для створення настрою та більшого розуміння того, що відбувається на сцені використовуємо великий екран з проектором для відображення зображень та відео з фронту під час зав'язки. Під час кульмінації на екрані картини природи та мирного життя. Під час розв'язки екран вимикається. Виконавці на сцені з нейтральним «м'яким одягом сцени»

Світлова партитура

Для початку, можна використати освітлення, щоб підкреслити настрій танцю. На початку танцю (експозиція) а протягом зав'язки використовуємо темне освітлення зі слабкими світловими ефектами. Протягом кульмінації пари висвітлюються якими білими «пушками», потім знов темне освітлення зі слабкими світловими ефектами.

Наприкінці, коли виходить маленька дівчинка, її освітлює ярке світло.

Опис та ескізи костюмів.

Костюми виконавець – це прості легкі сукні. Спершого погляду різні, але все ж таки дуже схожі.

ВИСНОВКИ

В результаті дослідження ми дійшли наступних висновків.

Суть мистецтва - це відображення образу світу, який визначає його соціальну та когнітивну роль. В хореографії відображалися всі основні тенденції розвитку людського суспільства. Мов у дзеркалі, в ньому можна побачити ті кардинальні зміни, які переживало людство в різні епохи свого існування.

Тема війни - це незамінна частина хореографії починаючи зі стародавніх культур різних куточків землі.

Ось декілька ключових аспектів, які роблять хореографічні постановки на тему війни актуальними та важливими:

Хореографічні твори, створені на тему війни, дозволяють глядачам відчувати емоційний та моральний вимір війни, передавати соціальні, культурні та історичні цінності та сприяти обміну ідеями між різними групами.

Хореографічні постановки дозволяють пережити та осмислити страждання та силу людського духу в умовах війни.

Хореографічні постановки на тему війни можуть допомогти учасникам та глядачам впоратися з військовою травмою, прискорити процес зцілення та сприяти розумінню важливості миру.

Вони можуть сприяти вихованню молодого покоління в дусі толерантності, миролюбства та застереження від повторення минулих помилок.

Хореографічні постановки, створені на тему війни, можуть використовувати сучасні техніки та виразні засоби, щоб створити візуально привабливі, емоційно заряджені та естетично багатогранні представлення війни та миру. Це може забезпечити нові форми

спілкування, сприяти культурному розвитку та відкрити нові перспективи для мистецтва та публіки.

Хореографічні постановки на тему війни можуть сприяти міжнародному культурному обміну, розвитку діалогу та співпраці між країнами та народами. Вони можуть допомогти руйнувати стереотипи, зміцнювати культурні зв'язки та сприяти загальному розвитку людства.

Наша хореографічна композиція «Останній лист» поставлена під пісню «Стежечка» у виконанні Христини Соловій. Ми розробили лібрето танцювальної композиції. Ми хотіли показати внутрішні страждання жінки, яка отримала звістку про смерть коханого на війні, але змогла знайти сили жити далі заради дітей.

Виходячи з завдань кваліфікаційної роботи ми розробили ідейно-тематичну основа композиції. Визначили композиційно-архітектонічну побудову твору «Останній лист». Розробити сценографію та ескізи костюмів до хореографічної композиції.

Результатом нашого дослідження була поставлена хореографічна композиція.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балет Пети «Юноша и смерть» URL: http://www.belcanto.ru/ballet_mort.html – Заголовок с экрана.
2. Бондаренко Л., Бердовський О. Танцювальні композиції та етюди танців народів світу. Київ: Музична Україна, 1969.
3. Бугаєць Н., Пінчук О., Пінчук С. МИСТЕЦТВО БАЛЕТМЕЙСТЕРА : навч.-метод. посіб. для студентів-хореографів бал. спеціалізації спец. "Хореографія". Харків, 2012. 90 с.
4. Захаров Р. В. Искусство балетмейстера. Л.,1954.
5. Захаров Р. Сочинение танца М.: Искусство, 1983.
6. Колногузенко Б.М. Мистецтво балетмейстера. Харків: ХДАК, 2007. 85с.
7. Малинська А. М. Розробка колекцій одягу. Навчальний посібник. К.: НВЦ ПРОФІ, 2014. 138 с.
8. О.В. Єлізаров. Функції костюма в сучасній сценічній хореографії. Вісник Міжнародного слов'янського університету., Мистецтвознавство. Х. : МСУ, 2006.
9. Плахотнюк О. Джаз-танець на академічній балетній сцені : генезис та персоналії // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Дрогобич, 2014. Вип. 8. С. 164-169.
10. Погребняк М. «Contemporary dance»: поняття та етапи формування школи // Lwowsko- Rzeszowskie Zeszyty Naukowe (Львівсько-Ряшівські наукові зошити) Kultura – Sztuka – Edukacja – Terapia w

perspektywie interdyscyplinarnej. Rzeszyw – Львів: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. W. No 2. 2014.

- 11.Рехліцька А.Є. Мистецтво балетмейстера. Навчальний посібник. Херсон : 2012. 94 с.
- 12.Станішевський Ю. Обрії музичного театру. К., 1968.
- 13.Терешенко, Н.В. Врахування типів темпераменту учнів у навчально-виховному процесі колективу бального танцю. Кінезіологія танцю та складно-координаційних видів спорту: навчально-методичний посібник. Львів. (с. 170-176).
- 14.Терешенко Н.В. Історія та методика бального танцю: навч.-метод. посібн. для студентів напрямку підготовки (спеціальності)«Хореографія» вищих навчальних закладів. Херсон: МПП «Издательство «ІТ, 2015. 220с.
- 15.Чепалов О. Специфіка аналізу постмодерного танцю // Вісн. держ. акад. керів. кадрів культури і мистец. Київ: ДАКККіМ, 2007. No 1. С. 42-47.
- 16.Чепалов О. Хореографічний театр. Західної Європи ХХ ст. : монографія. Харків: ХДАК, 2007. 344 с.: іл.
- 17.Шариков Д. Класифікація сучасної хореографії : монографія. Київ: Видавець Карпенко В., 2008. 168 с.
- 18.Шариков Д. Ритмопластический и авангардный факторы в хореографии ХХ века. // Міжнародний науковий журнал «Науковий огляд» : зб. наук. праць. К., 2014. Т. 6, No 5. С. 68-73.